

legzetes darab egy római hombár vastag falú, korongolt, ívelt oldaltöredéke volt. A lelőhely 560×200 m kiterjedésű.

SZÁRAZ CSILLA

148. Eszteregnye határa

(Zala megye) U, R, B, Rő, A, Á, Kk, Kú

2004. július 30-án terepbejárást végeztünk a település rendezési tervéhez kapcsolódó régészeti örökségvédelmi hatástanulmány előkészítésére. Cél a nyilvántartott lelőhelyek állapotvizsgálata, a közelebbről nem azonosított régészeti megfigyelések pontos lokalizálása és új lelőhelyek azonosítása volt. Mindezek eredményeként jelenleg összesen 9 lelőhelyet ismerünk a területről.¹⁰ A 3. sz. lelőhelyen megfigyelt késő középkori telepjelenségek a középkori Eszteregnyével hozhatók összefüggésbe. Obornak régészeti emlékeit a 8. és 9. sz. lelőhelyen találtuk meg. A kerek várdombon (1. sz. lh.) megfigyelhető földvár okleveles említését nem ismerjük, de az azonos típusú kisvárakhoz hasonlóan valamikor a 13. században épülhetett.

A 9 lelőhelyen az alábbi jelenségeket regisztráltuk: újkőkori (dunántúli vonaldíszes kultúra) telepek; középső rézkori (balatoni csoport, tűzdelt barázdás kerámia) telepek; késő bronzkori telep; római kori telepek; népvándorlás kori (késő avar) telepek; Árpád-kori település, földvár; késő középkori falu; kora újkori (16. sz.) éremlelet.

Munkatársak: Marton Tibor, Stibrányi Máté, Szabó Zoltán.

VIRÁGOS GÁBOR

149. Esztergom, Széchenyi tér 22.

(Komárom-Esztergom megye) Á, Kö

A védett lelőhelyen 1958-ban Zolnay László kisebb régészeti feltárást végzett és az akkor megtalált pincét középkorinak határozta meg. 2004. október 20. és november 12. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a telken (hrs.: 17414) a tervezett építkezés helyén, amelynek során egy középkori kőház maradványait és pincéjét tártuk fel. A ház K–Ny-i tájolású és majdnem pontosan a tervezett új épületszárny helyén állt; 95–110 cm vastag, kavicsos habarcsba rakott kőfalai 80–150 cm mélységben kerültek elő. A pince kő dongaboltozata fölött több középkori járósínt helyezkedett el. A boltozat feletti első járósínt alól, a boltvállak betöltéséből főleg Árpád-kori, néhány 14. századi (esetleg 15. század eleji) kerámiatöredék került elő, melyek a boltozatnak 14. szá-

zadi (legkésőbb 15. század elejéről való) építését jelzik. A boltvállak mögött kavicsos habarccsal vakolt falfelületet találtunk, amely arra utal, hogy a boltozat megépítése előtt a ház már fennállt, alsó szintje valószínűleg síkfödémes lehetett. Ezt a feltevést igazolta a déli fal melletti feltárás, ahol a boltvállak mögött két rézsús, bevilágító ablakot találtunk. A DK-i ablak (napfényre ferdén elhelyezett) kőkerete, benne az egykorú vasráccsal került elő, a DNy-i ablak kőkeretének felső felét a börtönudvar kerítésének építésekor 1903-ban elvették. A két ablak közti részen, az É-i oldalon fiókboltozat jelzi, hogy ezen a részen É felé kijárata lehetett a pincének. A bíróság falánál, a pince K-i végén egy barokk, téglából épült lejárata van elfalazva. A barokk boltozat alatt azonban ott is megfigyelhető a korábbi kőboltozatnak az eredeti pincelejáróba ferdén emelkedő kőboltozata.

A fentiekén túl külön, a ház belsejéből is volt lejárata a pincének a boltozat ÉNy-i harmadánál. Ez a boltozat építésével egyidős, az É-i falánál két kőből épített lépcsője volt, további része falépcső lehetett. A pince Ny-i végfalán téglával átboltozott ajtónyíláson át egy másik, ugyancsak kő-dongaboltozatos pincerész, abból É felé további pincerészakasz következik (már a börtönudvar alatt). Utóbbi szinte teljesen, a belső kis pince 90%-ban, a külső nagy pince 50%-ban be van tömedékelve. Az utóbbi két pincerész későbbi hozzáépítésnek, de középkori építkezésnek látszik. Ezek megkutatására nem volt módunk. A fentiek szerint a bíróság udvarán egy – valószínűleg 13. századi (legkésőbb 14. század első fele) – kőház alsó részét találtuk meg, amely eredetileg síkfödémes volt. A déli oldalon két kőkeretes, rézsús bevilágító ablakkal ellátott szuterén helyiséget a 14. században (legkésőbb a 15. század elején) kőboltozattal látták el. A török háborúk után az épület romjait a 18. században átépítették; a pincét valószínűleg a 19. század végéig használták.

HORVÁTH ISTVÁN

150. Érd, Hosszú földek

(MRT 7. k. 9/4 és 9/15 lh.)

(Pest megye) U, B, V, Rő, Á

2004. április és október között a Benta-patak É-i oldalán, a 9/4 sz. őskori lelőhely Ny-i részét; valamint a vele érintkező 9/15 lelőhely K-i szélét tártuk fel az építendő M6 autópálya tengelyében, mintegy 60 m szélességben. A feltárt 3,5 hektáros területen kb. 2200 objektum került elő. (Lásd az illusztrációt a 214. oldalon!) Közepén egy újkori szemétfeltöltés nagy részén megsemmisítette a korábbi településre utaló nyomokat.

Legkorábban a középső neolitikum idején telepedtek meg itt. Ehhez a korszakhoz köthetőek a hosszú, gyakran 15–20 m-es téglalap alakú, cölöpszerkezetes felszíni házak. Nagyméretű, lapos gödreikből a zselizi kultúra emlékműve került elő, jórészt durva házikerámia és szarvasmarha/őstulok vázmaradványok formájában.

10 A mai közigazgatási határon belül a középkorban két falu létezett. Eszteregnye és Obornak. Mindkét falu történetét Holub József foglalta össze: Zala megye története a középkorban. III. kötet. A községek története. Pécs, 1933, kézirat.

A következő periódus a *középső bronzkor*. Objektumaink nagy része a Vatyá kultúrához kapcsolódik. Vatyá csuprok, bögrék folyamatosan kerültek elő, de gyakran urnák és kancsók is felbukkantak. Ritkán, de előfordult néhány jó minőségű mészbetétes áru is. Régészeti hagyatékuk legtöbbje kerek, hasosodó, változó mélységű hulladék- és tárológödrökből került elő. A különböző rendeltetésű gödrökben gyakran találtunk csontváza-
kat s állatokat bedobálva. Pl. az egyik gödörben öt emberi csontváz, három kutya és négy edény volt. Rétegtani helyzetük (egyiket vágja egy szögletes vaskori gödör) s a ritka edénymelléklet a középső bronzkorra helyezi e gödörsírokat. A gödrök mellett más földbe mélyített objektumok is vannak, egyikük mintegy 50 agyag-
nehezéket rejtett. Kiemelkedő jelentőségű egy felszíni, cölöpszerkezetes csónak alakú ház. (Lásd az illusztrációt!)

A tisztán késő bronzkori objektumok felső rétegeiben egyre gyakrabban találunk vastárgyakat. Az urnamezős jelenlét nem számottevő, néhány ferdén árkolt, jó minőségű tál és durva házikerámia jelzi a kultúrát.

Kevés gödör már a *kora vaskori Hallstatt periódus*hoz kapcsolható. A vaskori gödrök több esetben négy-
szögletesek. Jellegzetes, fényes fekete, grafitos festésű, nagyméretű edények töredékeivel jelentkezik a hallstatti hatás, kiegészülve néhány vaseszközzel. Egyik gödörben szép csónak alakú fibulapárt találtunk. A késő bronz-
kori-kora vaskori művelődésnek eddig elég kevés objektumát találtuk meg, úgy tűnik telepüknek csak a szélét érinti a nyomvonal.

Sok az állatcsont (bos, equus, sus, ovis/capra, lupus, cervus). Közöttük dominál a szarvasmarha és a ló. Em-

lítésre méltó, hogy a bronzkori objektumokból igen sűrűn kerülnek elő kutyák, jelenlétük kimutatható mind az emberi vázakkal együtt, mind pedig külön, darabol-
tan, illetve épségben. A fémleletek mindegyik korszakból ritkának mondhatók.

A lelőhely reprezentatív lelete az agancsszerszámok, töredékes vaskés, orsógombok, agancszabla, félhold ala-
kú bronzcsüngő, tucatnyi ép tál, csupor, korsó stb.

A *római korban* állt egy kőépületes villagazdaság ezen a patakparton is. A kőépület a terület Ny-i felén már kívül esett a nyomsávon, csak a felszínéről gyűjtöt-
tünk római érmeket s fibulákat. A római korból néhány árkot tártunk fel idén. Egyik az ÉK-i oldalon majdnem derékszögben körbefogja a települést. Benne 4. századi kisbronzot találtunk.

Az *Árpád-kori* falu ugyancsak áthúzódott a patak-
nak erre a partjára, de mindössze néhány ház s kemence került elő, nagyon szegényes leletanyaggal.

Munkatársak: Kecskés Anita régész, Tóth Gusztáv.

OTTOMÁNYI KATALIN

151. Érd, Simonpusztai-dűlő (MRT 7. k. 9/16 lh.)

(Pest megye) B, V, LT, Ró

2004. április 5. és október 5. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a Benta-patak völgyében, Érd és Százhalombatta között az új M6-os autópálya nyomvo-
nalán. Az előzetes terepbejárások és topográfiai kutatások során az Érdi tető-Százhalombatta közötti szakaszon két lelőhely került elő, több korszak régészeti lele-
teivel.

A feltárandó terület nagysága 79 078 m², ahol a te-
repbejárások alapján a keleti és középső részen Árpád-
kori telep volt várható. A Ny-i részen szétszántott ró-
mai kőépületek nyomait figyeltük meg, és foltokban bronzkori cserepeket találtunk.

Az ásatás során 2500 objektumot sikerült feltár-
nunk. Legkorábbiak a *középső bronzkori* Vatyá kultúrá-
hoz tartozó néhány gödör.

Jóval nagyobb számban fordulnak elő a *késő bronz-
kor-kora vaskor* idejére tehető urnasírok (kb. 50 db). A feltárandó terület DNy-i végén egy csoportban helyez-
kedtek el. Általában 2-3 edény volt egy sírban, a ham-
vakat tartalmazó urna gyakran egy turbántekercses tál-
lal lefedve. Az edényekben ritkán egy-egy bronzkarika,
tű vagy karperec fordult elő. A szántás a sírok egy ré-
szét már elpusztította. Telepüket néhány tárolóverem,
személgödör, árok, kemence s ház képviseli, elszórva a
domboldalon (kb. 200 objektum). A gödrök közül né-
hány olyan nagyobb, szabálytalan alakú gödörkomple-
xumot is el lehet különíteni, amelyek biztosan lakóhe-
lyül szolgálhattak. Érdekesek a kör alakú, félig földbe
mélyített házak. Aljuk tapasztott agyag, szélükön kör-
ben padka, a középső részen munkagödrökkel, szélén
cölöplyukak. Leletanyagukban nagyon sok kerámia s né-
hány bronztű volt. Turbántekercses tál, síkozott pere-